Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Første Afdeling)

12. maj 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement — retligt samarbejde i civile sager — forordning (EU) nr. 1259/2010 — anvendelsesområde — anerkendelse af en afgørelse om privat skilsmisse truffet af en gejstlig instans i et tredjeland — åbenbart, at Domstolen ikke har kompetence«

I sag C-281/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München, Tyskland) ved afgørelse af 2. juni 2015, indgået til Domstolen den 11. juni 2015, i sagen:

Soha Sahyouni

mod

Raja Mamisch

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta (refererende dommer), og dommerne A. Arabadjiev, J.-C. Bonichot, C.G. Fernlund og S. Rodin,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe

justitssekretær: A. Calot Escobar,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den tyske regering ved T. Henze og J. Mentgen, som befuldmægtigede

— den belgiske regering ved C. Pochet, L. Van den Broeck og S. Vanrie, som befuldmægtigede

— den franske regering ved D. Colas og F.-X. Bréchot, som befuldmægtigede

— den ungarske regering ved M. Fehér, G. Koós og M. Bóra, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin, som befuldmægtiget,

* Processprog: tysk.

idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet at træffe afgørelse ved begrundet kendelse i overensstemmelse med artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement,

afsagt følgende

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EU) nr. 1259/2010 af 20. december 2010 om indførelse af et forstærket samarbejde om lovvalgsreglerne i forbindelse med skilsmisse og separation (EUT L 343, s. 10).

2 Denne anmodning er indgivet inden for rammerne af en sag anlagt af Soha Sahyouni mod Raja Mamisch vedrørende en retslig procedure om anerkendelse af en afgørelse i en ægteskabssag, som er truffet af en gejstlig instans i et tredjeland.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 1259/2010 bestemmer, at denne forordning »finder anvendelse på skilsmisse og separation i situationer, hvor der foreligger en lovkonflikt«.

4 Samme forordnings artikel 8 er affattet således:

»I mangel af aftale om lovvalg [...] behandles skilsmisse- og separationssager efter loven i:

a) den stat, hvor ægtefællerne har deres sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, eller i mangel heraf

b) den stat, hvor ægtefællerne havde deres sidste sædvanlige opholdssted, forudsat at opholdet ikke er ophørt mere end et år før sagsanlægget, og at en af dem stadig opholder sig i denne medlemsstat ved sagsanlægget, eller i mangel heraf

c) den stat, hvis nationalitet begge ægtefæller har ved sagsanlægget, eller i mangel heraf

d) domstolslandet.«

5 I henhold til artikel 1, stk. 1, litra a), i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT L 338, s. 1), finder denne forordning, uanset domsmyndighedens art, anvendelse på skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab.

6 Nævnte forordnings artikel 2 bestemmer:

»I denne forordning forstås ved:

[...]

4) »retsafgørelse«: enhver afgørelse om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab og enhver afgørelse om forældreansvar truffet af en ret i en medlemsstat, uanset hvordan den betegnes, såsom dom eller kendelse

[...]«

7 I henhold til samme forordnings artikel 21, stk. 1, anerkendes retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure.

Tysk ret

8 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (lov om proceduren i familieretlige sager og inden for rammerne af den frivillige retspleje) bestemmer følgende:

»Artikel 107. Anerkendelse af udenlandske afgørelser i ægteskabssager

(1) Afgørelser truffet i udlandet, hvorved et ægteskab erklæres ugyldigt, [...] anerkendes kun, hvis delstatens justitsforvaltning har fastslået, at betingelserne for anerkendelse er opfyldt. Er afgørelsen truffet af en domstol eller en myndighed i en stat, i hvilken begge ægtefæller på tidspunktet for denne afgørelse var statsborgere, afhænger anerkendelsen ikke af en sådan konstatering fra delstatens justitsforvaltnings side.

(2) Kompetencen tilkommer justitsforvaltningen i den delstat, i hvilken en af ægtefællerne har sit sædvanlige opholdssted. [...]

(3) Delstatsregeringerne kan ved bekendtgørelse delegere de beføjelser, som i medfør af disse bestemmelser tilkommer delstaternes justitsforvaltninger, til en eller flere formænd for regionale appeldomstole. [...]

(4) Der træffes afgørelse efter anmodning. Anmodning kan fremsættes af enhver, der godtgør en retlig interesse i anerkendelsen.

[...]

(6) Hvis delstatens justitsforvaltning fastslår, at betingelserne for anerkendelse er opfyldt, kan en ægtefælle, som ikke har fremsat anmodningen, anmode om, at den regionale appeldomstol træffer afgørelse. [...]

(7) Kompetencen tilkommer en afdeling for civile sager under den regionale appeldomstol, i hvis retskreds delstatens justitsforvaltning har sæde. [...]

(8) De foregående bestemmelser finder tilsvarende anvendelse, hvis der anmodes om, at det fastslås, at betingelserne for anerkendelse ikke er opfyldt.

[...]

Artikel 109. Hindringer for godkendelse

1) Anerkendelse af en udenlandsk afgørelse er udelukket

1. hvis kompetencen i henhold til tysk ret ikke tilkommer den anden stats domstole

[...]

4. hvis anerkendelse af afgørelsen fører til et resultat, som er åbenbart uforeneligt med væsentlige grundsætninger i tysk ret, og navnlig hvis anerkendelsen er uforenelig med grundlæggende rettigheder.

[...]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 Den 27. maj 1999 indgik Raja Mamisch og Soha Sahyouni ægteskab inden for jurisdiktionen for den islamiske domstol i Homs (Syrien). Raja Mamisch har været syrisk statsborger, siden han blev født. I 1977 fik han tysk statsborgerskab ved naturalisation. Han har siden da haft begge disse statsborgerskaber. Soha Sahyouni har været syrisk statsborger, siden hun blev født. Hun opnåede tysk statsborgerskab efter ægteskabets indgåelse.

10 Ægtefællerne boede indtil 2003 i Tyskland og flyttede derefter til Homs. På grund af borgerkrigen i Syrien rejste de i sommeren 2011 kortvarigt på ny til Tyskland, hvorefter de fra februar 2012 boede skiftevis i Kuwait og i Libanon. I denne periode opholdt de sig også gentagne gange i Syrien. På nuværende tidspunkt bor begge parter atter i Tyskland med hver sin bopæl.

11 Raja Mamisch erklærede den 19. maj 2013, at han ønskede at blive skilt fra sin ægtefælle, idet hans repræsentant afgav erklæring om skilsmissen for den gejstlige shariadomstol i Latakia (Syrien). Denne domstol fastslog den 20. maj 2013, at ægtefællerne var skilt.

12 Den 30. oktober 2013 anmodede Raja Mamisch om anerkendelse af den i Syrien trufne afgørelse om skilsmisse. Formanden for Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München) efterkom ved afgørelse af 5. november 2013 anmodningen, idet denne fastslog, at de lovbestemte betingelser for anerkendelse af denne afgørelse om skilsmisse var opfyldt.

13 Den 18. februar 2014 anmodede Soha Sahyouni om, at nævnte afgørelse blev annulleret, og at det blev fastslået, at betingelserne for anerkendelse af den omhandlede afgørelse om skilsmisse ikke var opfyldt.

14 Formanden for Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München) afslog ved afgørelse af 8. april 2014 Soha Sahyounis anmodning. I nævnte afgørelse blev det fremhævet, at anerkendelse af en afgørelse om skilsmisse var reguleret i forordning nr. 1259/2010, der også finder anvendelse på private skilsmisser. Da der ikke forelå et gyldigt lovvalg, og ægtefællerne ikke havde haft et fælles sædvanligt opholdssted i året forud for skilsmissen, skulle den lovgivning, der fandt anvendelse, fastlægges i henhold til nævnte forordnings artikel 8, litra c). Såfremt begge ægtefæller har dobbelt statsborgerskab, er det afgørende det faktiske statsborgerskab som omhandlet i national ret. Dette var på tidspunktet for den omhandlede skilsmisse det syriske statsborgerskab. Det anførtes endvidere, at ordre public som omhandlet i artikel 12 i forordning nr. 1259/2010 ikke var til hinder for anerkendelse af den omhandlede afgørelse om skilsmisse.

15 Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München), for hvilken sagen er indbragt, har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Finder artikel 1 i forordning nr. 1259/2010 også anvendelse på en såkaldt privat skilsmisse – her: for en gejstlig domstol i Syrien på grundlag af sharialovgivningen?

2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende:
   a) Skal artikel 10 i forordning (EU) nr. 1259/2010 også anvendes i forbindelse med en undersøgelse af, om en skilsmisse kan anerkendes på nationalt plan?

b) Såfremt spørgsmål 2, litra a), besvares bekræftende:

— Skal der abstrakt tages udgangspunkt i en sammenligning, hvorefter loven i domstolslandet ganske vist også indrømmer en af ægtefællerne adgang til skilsmisse, men der hertil på grund af dennes køn er knyttet andre processuelle og materielle betingelser end til den anden ægtefælles adgang

eller

— afhænger bestemmelsens gyldighed af, hvorvidt anvendelsen af en udenlandsk lovgivning, der ud fra en abstrakt betragtning bevirker en forskelsbehandling, også i det enkelte tilfælde – konkret – har en sådan virkning?

c) Såfremt spørgsmål 2, litra b), andet led, besvares bekræftende:

Er den forskelsbehandlede ægtefælles samtykke til skilsmissen – også i form af indvilgelse i at modtage kompensation – i sig selv en grund til ikke at anvende bestemmelsen?«

Om de præjudicielle spørgsmål

16 I henhold til artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement kan Domstolen, når det er åbenbart, at den ikke har kompetence til at behandle en sag, eller at en anmodning eller en stævning må afvises, til enhver tid efter at have hørt generaladvokaten beslutte at træffe afgørelse ved begrundet kendelse uden at fortsætte sagens behandling.

17 Denne bestemmelse skal anvendes i den foreliggende sag.

18 Det skal indledningsvis fastslås, at det ikke er en skilsmissebegæring, men en anmodning om anerkendelse af en afgørelse om skilsmisse, der er truffet af en gejstlig myndighed i et tredjeland, som er indbragt for den forelæggende ret.

19 Det bemærkes ligeledes, at det fremgår af navnlig artikel 1 og 8 i forordning nr. 1259/2010, at denne forordning, som er genstand for de præjudicielle spørgsmål, kun fastsætter de lovvalgsregler, som finder anvendelse på skilsmisse og separation, men ikke regulerer anerkendelse i en medlemsstat af en afgørelse om skilsmisse, som allerede er blevet truffet.

20 Det er derimod forordning nr. 2201/2003, der bl.a. fastsætter regler for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager. Den finder imidlertid ikke anvendelse på sådanne afgørelser, som er truffet i et tredjeland.

21 Ifølge dens artikel 2, nr. 4), og artikel 21, stk. 1, er nævnte forordning således begrænset til anerkendelse af afgørelser truffet af en ret i en medlemsstat.

22 Da forordning nr. 2201/2003 kun finder anvendelse i forholdet mellem medlemsstaterne, er anerkendelse af en afgørelse om skilsmisse, som er truffet i et tredjeland, ikke omfattet af EU-retten.

23 Heraf følger, at hverken bestemmelserne i forordning nr. 1259/2010, som den forelæggende ret henviser til, eller bestemmelserne i forordning nr. 2201/2003 eller nogen anden EU-retsakt finder anvendelse på tvisten i hovedsagen.

24 Under disse omstændigheder opstår spørgsmålet, om Domstolen på trods af, at tvisten i hovedsagen falder uden for EU-rettens anvendelsesområde, ikke desto mindre har kompetence til at besvare de forelagte spørgsmål.

25 I denne henseende har Domstolen i præmis 36 og 37 i dom af 18. oktober 1990, Dzodzi (C-297/88 og C-197/89, EU:C:1990:360), fastslået, at EUF-traktatens ophavsmænd ikke har villet undtage forelæggelse af præjudicielle spørgsmål vedrørende en EU-retlig bestemmelse fra Domstolens kompetence i den særlige situation, hvor der i en medlemsstats nationale lovgivning henvises til indholdet af denne bestemmelse for at fastlægge de regler, der finder anvendelse på rent nationale forhold i denne stat, og at det derimod er af åbenbar interesse for Unionens retsorden, at enhver EU-retlig bestemmelse fortolkes ensartet uanset de vilkår, hvorunder bestemmelsen skal anvendes, således at senere fortolkningsuoverensstemmelser undgås.

26 Domstolen har i sin efterfølgende praksis erklæret sig kompetent til at træffe afgørelse om anmodninger om præjudiciel afgørelse, der vedrører bestemmelser i en EU-retsakt, i tilfælde, hvor de faktiske omstændigheder i hovedsagen falder uden for en sådan retsakts anvendelsesområde, men hvor de nævnte bestemmelser er blevet gjort anvendelige i medfør af national ret på grund af en henvisning deri til disse bestemmelsers indhold (jf. bl.a. dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis). Såfremt den i national ret valgte regulering af situationer, der ikke er omfattet af anvendelsesområdet for den pågældende EU-retsakt, er hentet fra denne retsakt, er det således afgjort i Unionens interesse, at bestemmelser, der er hentet fra denne retsakt, fortolkes ensartet, således at senere fortolkningsuoverensstemmelser undgås (jf. dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).

27 Domstolen har ligeledes fremhævet, at det er berettiget, at den fortolker EU-retlige bestemmelser i situationer, der ikke er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde, såfremt disse bestemmelser i national ret direkte og ubetinget er gjort anvendelige på sådanne situationer med henblik på at sikre, at disse situationer og situationer, der er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde, behandles ens. Domstolen skal derfor efterprøve, om der foreligger tilstrækkeligt præcise oplysninger til, at det er muligt at fastslå en sådan henvisning til EU-retten (jf. i denne retning dom af 18.10.2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, præmis 47 og 48).

28 Selv om Domstolen under sådanne omstændigheder kan foretage den fortolkning, der anmodes om, tilkommer det den imidlertid ikke at tage et sådant initiativ, hvis det ikke fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den forelæggende ret rent faktisk er undergivet en sådan forpligtelse (jf. kendelse af 30.1.2014, C., C-122/13, EU:C:2014:59, præmis 15).

29 Det er således alene på grundlag af de oplysninger, som den nationale ret har angivet i forelæggelsesafgørelsen, at Domstolen kan afgøre, om den har kompetence til at besvare de spørgsmål, som er blevet forelagt for den.

30 I det foreliggende tilfælde indeholder forelæggelsesafgørelsen ikke noget element, der gør det muligt på grundlag af den retspraksis, som er gengivet i denne kendelses præmis 25-27, at fastslå Domstolens kompetence, idet den nationale ret går ud fra, at forordning nr. 1259/2010 finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, og blot tilkendegiver, at »[f]ormanden for Oberlandesgericht München [(den regionale appeldomstol i München)] har anført, at spørgsmålet om anerkendelse af den omhandlede afgørelse er reguleret i den nævnte forordning, som også finder anvendelse på såkaldte private skilsmisser«.

31 Den forelæggende ret har ikke anført andre oplysninger med henblik på at påvise, at forordning nr. 1259/2010 eller andre EU-retlige bestemmelser finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen.

32 Det bemærkes imidlertid, at den forelæggende ret fremdeles har adgang til at indgive en ny anmodning om præjudiciel afgørelse, når den har mulighed for at fremlægge alle de oplysninger for Domstolen, som er nødvendige for, at denne kan træffe afgørelse (jf. i denne retning kendelse af 14.3.2013, EBS Le

Relais Nord-Pas-de-Calais, C-240/12, ikke offentliggjort, EU:C:2013:173, præmis 22, af 18.4.2013, Adiamix, C-368/12, ikke offentliggjort, EU:C:2013:257, præmis 35, og af 5.11.2014, Hunland-Trade, C-356/14, ikke offentliggjort, EU:C:2014:2340, præmis 24).

33 På denne baggrund skal det på grundlag af artikel 53, stk. 2, i Domstolens procesreglement fastslås, at det er åbenbart, at Domstolen ikke har kompetence til at besvare de af Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München) forelagte spørgsmål.

Sagens omkostninger

34 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

Det er åbenbart, at Den Europæiske Unions Domstol ikke har kompetence til at besvare de spørgsmål, som Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München) har forelagt ved afgørelse af 2. juni 2015.

Underskrifter